

Iskola – művelődés – valóság

Nyári egyetemek Szegeden

A TIT megyei szervezőtények munkatársai az előkészítő szervezés utolsó szakaszán tartanak: a pedagógiai nyári egyetem július 17-én, kedden kezdődik. Gyakorló tanárokat, az oktatásügy irányítóit várják a kurzusra, mint minden évben, immár a 21. alkalommal.

Az előadások összefoglaló címűül ezt választották: *Iskola és valóság*. A szervezők szándéka az, hogy a pedagógusok mindazon fontos témákról tájékozódhassanak Szegeden, amelyek a tanítás napi gyakorlatában, vagy az oktatásügyi korszerűsítő törekvések során előkerülnek. Az iskolákat nem tudják elhatárolni saját falai (sem a valóságosak, sem a képzelt, vagy mesterségesen állított falak) a változó társadalom jelenségeitől, folyamataitól. A gyerekek kérdeznak, a pedagógusnak sokszor vitatott témákban kell állást foglalni. Olyan kérdésekre válaszolni, amelyekre a társadalomtudományok sem tudnak precízen, de amelyekre a mindennapos tapasztalás megkérdőjelezte.

A nyári egyetem fontos és érdekes témái közül, izelítől: terítékre kerül a *nemzettudat* problematikája; *Pach Zsigmond Pál*, illetve *Szabolcsi Miklós* akadémikusok a történelem és az irodalom hatásának tükrében vizsgálják. *Dr. Gece Gusztáv* filozófus *egyházpolitikákkal* foglalkozik, *Nyers Rezső* a *gazdálkodá-*

sunkkal. A hazai valóság kritikus jelenségeinek sorában *Cseh-Szombathy László* szociológus a *család szerepét* elemzi. A tematikai kört egyetemes érdekűvé tágítják azok az előadások, amelyek az *emberiség lét-problémáiról* szólnak: a háború és a béke, a környezetvédelem témáiról, vagy az elektronika világhódításáról. Természetesen hallgathatják a résztvevők az iskolai élethez szorosabban kapcsolódó elemzéseket is, például a *nevelés kritikus pontjairól*, a *pedagógus szerepéről* abban a kölcsönhatásban, mely az iskola és a valóság kapcsolatát jellemzi, vagy a „nyitott iskola” milyenségéről.

Az egyhetes kurzus országos népszerűségét eddig is, most is, nem csak a témák érdekessége, időszerepe, komolysága váltotta ki, hanem az a tény, hogy a szegedi nyár számos más kulturális eseményén jelen lehetnek a hallgatók. Szabadtéri előadást néznek, koncerteket, tárlatokat látogatnak, kirándulnak, megismerik a várost és környékét.

Ugyanebben a szelemben, a friss tájékozódás és a kapcsolódás, szórakozás lehetőséget megteremtve alkították ki a másik nyári kurzus, a *művelődéstudományok* programját is. Ezt tizenharmadszor rendezi meg a TIT, július 26-án nyílik, *Köpeczi Béla* akadémikus, művelődési miniszter előadásával, aki a

központi téma — „Művelődés és szabad idő” — teljes áttekintésére, összefüggések elemzésére vállalkozik *Társadalom, műveltség, szabad idő* címmel.

Az előadások sora alkalmat kínál a művelődés különböző területein dolgozóknak, hogy képet alkossanak maguknak: *hol tartunk a közművelődési párhuzamos megvalósításában?* Mődjukban áll továbbá belátni abba a dzsungelbe, amely életünk megváltozásával állt elő, s egyszerűen szólna a szabad idő témájának és felhasználásának igen sokféle variánsát teremtette. Szólesz az egyes társadalmi rétegek és korcsoportok *szabadidős szokásairól*, az ideák és a valóság ütközéseiről az időfelhasználásban, az *életvitel meghatározottságairól*, gazdasági, társadalmi és pszichológiai hatásokról. Felszínre kerülnek a közművelődési szakemberek gyakorlatát segítő témák is, mint például az a kérdés, *mit tehetnek a művelődési intézmények a kulturált életért*, milyen tudatalakító mechanizmusai lehetnek, *vagy mi a szerepe a tömegkommunikációnak a szabad idő felhasználásában*.

A választott témák jó részét a *Művelődéstudományok Intézet* eredményeire épülnek, az előadók között számosan lesznek az intézet kutatói. A nyári egyetem augusztus 2-án zár.

S. E.

Kiállítás Bécsben

A Magyar Postások Szakszervezetének központi vezetősége tavaly megállapodást kötött az osztrák postás dolgozók vezetőségével, melynek eredményeként 1983-ban be is mutatkozhat alkotásaiikkal az osztrák postás képzőművészek Budapesten. Az idén, szeptember 11-én a magyar postás képzőművészek műveiből nyílik kiállítás Bécsben, ahol a szegedi postás-képzőművész-kör hét tagjának — *Angyal Gabriellának, Ábrahám Máriának, Fontos Zoltánnak, Gál Andrásnak, Csarejs Jánosnak, Katona Imrénének és Tóth Mihálynak* — 15 alkotása is látható majd.

Eredményes baráti megbeszélések Turkuban

Hétfőn érkezett vissza Finnországból a szegedi városi KISZ bizottságának delegációja. A turkui ifjúsági bizottság meghívására tette látogatást Tóth Tamás, városi első titkár vezetésével. Szabó Ágnes, Péterné Szabó Irén és Lukács János. A két város ifjúsági szervezetei között idén éppen tízéves a kapcsolat. Minden páros évben a szegediek látogatnak Turkuba. A delegáció tagjai találkoztak a kommunista és szocialdemokrata, és más pártok ifjúsági szervezeteinek vezetőivel, akikkel a fiatalok helyzetéről, a béke kérdéseiről cseréltek véleményt. Fogadta őket Turku polgármester-helyettese is.

Megismerkedtek az ifjúsági bizottság, mint a szervezők közötti koordináló testület és a választmány munkájával. Egy napot Helsinkiben töltöttek, és betekintheztek egy úttörő tábor életébe is. A megbeszélések során előzetes megállapodást kötöttek a két város és ifjúsági szervezetei között jövőre egy öt évre szóló kulturális egyezmény aláírására. Meghívták a SZEOL-lal közösen a turkui sportolókat az október 5-i szegedi hála-stafétára. A Finn-Magyar Baráti Társasággal a közös együttműködésről és a kölcsönös tájékoztatásról tárgyalnak.

Vigyázat, kóklerség!

Az Európa Könyvkiadó nemrégiben megindított *Mérleg* sorozatának bámulatos sikere van. Már az elsők közt megjelent Montaigne és Susan Sontag-köteteket is úgy elkapkodták a boltokból, akár a jobb fajta cukorkákat. S rövidesen így lesz ez *Tom Wolfe Festett malaszjáról* is. Hisz máris közzájön forog a vagabund, „új zsurnaliszta” amerikai újságíró esszégyűjteménye: különösen művészeti, értelmiségi körökben. Lassan „presztizsvesztéssel” kell számolnunk, ha nem tudunk a kötetéről. A közelmúltban például egyenesen azzal állított be hozzám jól informált, nagyképu pesti ismerősöm: No, mit szólsz hozzá? Most már beszélhet nekem akárki a modern művészetről meg a kritikáról: tojok az egészre! Végre Wolfe megírta a színtiszta igazságot!

Hogy mi ez a nagybetűs igazság? Egyszerűen az, hogy az utóbbi évtizedek gyorsan váltakozó festészeti irányzatainak úgyszólván semmi köze sincs a képzőművészetek öntörvényű, értelmes fejlődéséhez. Am annál nagyobb szerepe van itt az újszerűsége alapozó anyagi, kereskedelmi manipulációnak. Vagyis, egy jó pénzű ügynöknek elegendő volt meglátni néhány bekeretezett üres rajzlapot, rajtuk néhány elmosódó kifejezést (pl.: „Víz, víz, víz...”), s máris megszületett az úgynevezett minimális művészet. De lényegében az absztrakt expresszionizmusnál, az op-artnál vagy a konceptuális művészetnél is hasonló a helyzet. Adva vannak a különféle akadémikusok, akiket a legújabb festők, aztán minduntalan megjelennek a pénzbefektetésre

éhes képerkeskedők egy-szersmind a teóriákat gyártó kritikusok, s azon nyomban újabb és újabb művészeti áramlatok keletkeznek. Egyszóval, Tom Wolfe ugyancsak leszdi a keresztvizet a modern művészet nimbuszáról. Szinte kajánkodva kuncog és röhgöcsél az átlátszó kóklerségek látán. Mert micsoda szellemi mutatóvonal lehetnek ott, ahol a New York Times jeles esztétája nyíltan megvallja, hogy a „meggyőző elmélet hiánya sorsdöntő...” fontosságú napjaink pikűrójában. Vagy, miféle komolyabb logika vezérli azt a művészi folyamatot, amelyben a tárgyi utalásoktól megszabadított ábrázolás szinte évek alatt eljut a műzeumi keretek felszámolásáig: az immár csak félig-meddig látható konceptuális „produkciónak”? Persze, ne gondoljunk itt valamiféle szisztematikusan levezetési, bizonyítási eljárásokra! Igaz, Wolfe gondolatmenete alkalmanként visszakanyarodik a XIX. századba, majd Picasso és a Vadak korszakát is számba veszi: voltjában azonban az utóbbi évtizedek festészete foglalkoztatja. Tiszavirág életű mozgalmakról, mecénásokról, kritikuskokról és értetlen néptömegekről beszél, s előadása tele van jóízű közvetlenség-gel, életszerű sztorikkal és kamaszos humorral. Elég csak az ötödik fejezet címét lejegyezni: „Szia, Steinberg! Pápa, Greenberg! Beléd is, Rosenberg!”.

De beléd is, Wolfe! — mondhatnám viszontválaszul. Nem mintha haragudnék erre az ördögös tollú, szellemes publicistára. Legfeljebb azért bosszankodom, mivel előbb-utóbb biblikus értékű dokumentum lesz kötetéből. Könnyű elképzelni ugyanis a konzervatív ízlésű nézőt, olvasót, amint látványos önigazolást talál ebben a hatásos esszében. Úgy ér-

zi majd, mintha hájjal ke-negetnék! Pedig nem szabadna túlságosan komolyan vennünk Tom Wolfe eszmefuttatását. Annál inkább, minthogy roppant el fogott és egyoldalú, Rádásul, a gazdasági, szociológiai komponenseket jócskán összekeveri a szellemi, művészi szempontokkal. Elvégre manipuláció ide, manipuláció oda: ma már az absztrakt expresszionizmus, a pop-vagy az op-art egyetemes művészi jelentőségét és társadalmi, gondolati inspirációt aligha lehet kétségbe vonni. Ha netán mégis így vagyunk, akkor viszont érdemes elolvasni *Werner Hoffmann* tüzetes elemzését *A modern művészet alapjairól*.

Végül nyugodtan megvalom: nem egészen értem ezt a rokonszenvesen szabad-szajú, deheroizáló író. Nekimegy többek közt a modern civilizációt megkérdőjelező pop-művészetnek, holott maga is egy gyékényen árul ezzel az irányzattal. Ő is harsány és gúnyos, kritikus és szabadságszerető. Sőt, az is bizonyos: ő sem „futhatna” a pénzemberek újdonságszimatá nélkül. Félreértés azért ne essék: nem akarom én a művészet nagyfokú pénzügyi manipuláltságát természetes színekben feltüntetni. Ebben Tom Wolfe megvetésének és gúnyjának mélyesen igaz van. Mint ahogy egyéb tekintetben is tanulságokkal szolgálhat ez az esszégyűjtemény. Ne higgyük például, hogy nekünk mindenfelé amerikai nyugati művészeti irányzattal örökös szinkronban kell lennünk, különben lemaradunk valami fontos eseményről! S ezzel együtt nem árt meggondolni: igazában csak a tartalmas, megalapozottabb művész újításokat érdemes komolyabban megbecsülnünk és támogatnunk (*Európa Kk., Bp., 1984.*).

Szuromi Pál

Roszbabb feltételek — új lehetőségek

A napközis munkájáról

Az általános iskolákban az elmúlt tanévben hasznosították az ötnapos munkarendre való áttérés és a kialakult gyakorlat — esetenként negatív — tapasztalatait, és szinte mindenütt felülvizsgálták az iskolai életrendet — tájékoztatták a Művelődési Minisztériumban. Pozitív folyamat, hogy kialakulóban vannak a tanulók egész napos foglalkoztatásának korszerű szervezeti és tartalmi keretei: *ma már minden második általános iskolai tanuló részt vesz az egész napos foglalkoztatás valamely szervezett formájában.* Az illetékesek azt remélik, hogy ezek tartalmukban egyre inkább megfelelnek majd a nevelőiskola iránt megnyilvánuló társadalmi igényeknek. *Sajnos, a napközi otthonok anyagi, tárgyi feltételei az elmúlt tanévben romlottak*, noha a tanácsoknál éppen e költségvetési rovaton évről évre tetemes pénzmaradványok képződnek. Ugyancsak rosszabbak lettek a napközi otthonok személyi feltételei: a napközis nevelők 11,3 százaléka képesítés nélküli. Megállapították: a feltételek gyengülése miatt *mind jobban szétforgácsolódik a napközis tanulók szabad ideje*, s ez nagymértékben rontja a napközi otthonok nevelő munkájának színvonalát. A tanulók fáradtsága is oka annak, hogy a szorgalmi idő gyakran elhúzóódik, ám a házi feladatok elvégzése mégis elmarad.

A gondok mellett *pozitív változtatásokat is tapasztaltak a minisztérium szakemberei*: például az iskolák egyre jobban alkalmazkodnak a szülők munkaidéjéhez, bár gyakori a konfliktusforrás: *egy-egy napközis nevelő olykor me-reven ragaszkodik ahhoz, hogy a tanuló a napközi*

nyitástól zárásáig ott tartózkodjék akkor is, ha a szülő szívesen vinné haza *korábban*. A szabadidő-tevékenységek szervezésében egyre több iskolában *élnék a korszerűbb formákat* is, így például a csoportközi foglalkozásokkal, klubok szervezésével, a közművelődési intézmények által felkínált programokkal.

A Művelődési Minisztérium illetékesei szerint az 1985/86-os tanévben a tanulók egész napos foglalkoztatását úgy kell megszervezni, hogy *emelkedjék a napközis nevelő munkájának tartalmi színvonala*. Az iskolák nagyobb szerepet vállalnak tanulók szabadidős programjának megszervezésében, a kötelező, az alternatív és a szabad fog-

lalkozásokat egységes tevékenységi rendszerbe szervezik. Bátrabban kell beépíteni az iskolai egész napos nevelésbe az intézményen kívüli — közművelődési, sport — „szolgáltatásokat” is. A tanulók szabadidős programjainak szervezésekor figyelembe veszik a Hazafias Népfőbizottságok, a KISZ-szervezet, az úttörőcsapat kezdeményezéseit, valamint az üzemek, a szövetkezetek, az intézmények támogatását. A szakértők javaslata: *az egész napos foglalkoztatás tartalmi, szervezeti korszerűsítésében az intézmények bátrabban éljenek az új — jogszabály által is biztosított — lehetőségekkel: az iskolaotthoni és a klub-napközis formákkal.* (MTI)

Liszt hanglemez-nagydíjak

Az idén tizedik alkalommal ítélték oda a nemzetközi Liszt hanglemez-nagydíjakat. A 17 tagú zsűri Lukács Miklós Kossuth-díjas karmester vezetésével 10 ország 25 cégének 42 felvétele közül ötöt tartott méltónak a nagydíjra.

A zongora kategóriában három felvétel nyerte a nagydíjat. A Hungaroton kiadásán Jandó Jenő játssza Rossini—Liszt Soirées musicales című alkotását. Kifűnő technikai felkészültség, zenei kifejezésben gazdag előadás jellemzi Jandó Jenő játékát, az előadó híven érzékelteti a Rossini-dallamok könnyed eleganciáját, lendületét, játékosságát; előadásának külön értéke eleven, lüktető ritmusa, billentéskultúrája — szól az indoklás.

Az NSZK-beli TELDEC cég felvételén Cyprien Katsaris adja elő Beethoven IX. szimfóniájának liszti zongorizációját. A zsűri véleménye

nyerő szerint a felvételen szereplő mű a Beethoven szimfónia-átiratok között a legnagyobb zenei és technikai feladatok elé állítja az előadó művészt. Katsaris — a kiváló felvételtechnika segítségével is — magas színvonalú előadással ajándékozta meg a hanglemezgyűjtőket. Mindvégig érezhető a technika kiválóan képzett zongorista szelleme, a beethoveni mű adott kereteiből mégsem lép ki.

A zongorakategória harmadik nagydíjasa a DECCA cég kiadásában Jorge Bolet 12 Schubert-dalt szólaltat meg Liszt Ferenc átíratában. A nagydíjat azért ítélték neki, mert a pianisztikusan és zeneileg egyaránt szépen megoldott felvétel a Liszt-átíratok jogosultságát meggyőzően érezteti, s technikailag is kiemelkedő.

A zenekari kategória két nagydíjas hanglemez közül az egyik szintén a Hungar-

toné; a felvételen a Magyar Állami Hangversenyzenekar előadásában — Ferencsik János vezényletével — Liszt Les Préludes, Orpheus és Tasso című szimfonikus költeményei hangzanak fel. Az indoklás szerint Ferencsik Liszt-tolmácsolása a hiteles-ség varázsával hat; rendkívüli biztonság és szuverenitás árad belőle, zenélése gesztus- és karaktergazdag, tempói biztosak, a zene lélegzése organikusnak és elevenen él előadásban.

A másik nagydíjat a Philadelphiái Szimfonikus Zenekar tolmácsolásában felcsendülő két Liszt-mű: a Faust szimfónia és a Les Préludes című szimfonikus költemény felvétele kapta. A zsűri elsősorban a kivételesen jól sikerült felvételt, valamint a magas színvonalú zenekari játékot jutalmazta.

A díjakat az idén is október 22-én, Liszt születésének évfordulóján adják át.

Nyári filmbemutatók

A következő hetekben számos új filmet mutatnak be mozik, s a produkciók között több világhírű rendező alkotása szerepel. Július második felében kerül a vetítővásznákra Peter Zinner filmje, a Szalamandra, amely angol-olasz koprodukcióban készült, és az államelles, fasiszta csoportok itáliai tevékenységéről szól.

Augusztusban mutatják be Francois Truffaut *Szomszéd* szerető című filmjét, amelyben a francia újhullám egykori kiválósága ezúttal egy szerelmi történetet ábrázol. A film főszerepét az európai filmgyártás egyik „szuper-sztárja” Gerard Depardieu alakítja, s a film zenéjét ugyancsak népszerű szerző: *Georges Delarue* szerezte.

A nyár egyik legnagyobb szabású produkciója Thomas Hardy világhírű regényének filmváltozata az *Egy tiszta nő* c. kétrészes francia—angol film. Roman Polanski filmjét három Oscar-díjjal jutalmazták, a főszerpet Nastassia Kinski játssza.

Ugyancsak augusztusban kerül a mozik vásznára a világhírű lengyel rendező, Krzysztof Zanussi *Szerződés* c. filmje, amelyben a rendező a lengyel társadalom problémáival foglalkozik.

A hónap nagy érdeklődéssel várt bemutatói közé tartozik Jancsó Miklós *Omega*, Omega c. produkciója, mely a népszerű beat-együttes 1983-as koncertjén készült.